

VO Bovenbouw

Geschiedenis als musical, vrijheid als keuze

Doelgroep: Bovenbouw VO **Duur:** ±50–60 minuten **Vakken:** CKV, burgerschap, maatschappijleer

Doel van de les

In deze les onderzoeken leerlingen hoe een historisch verhaal verandert wanneer het wordt verteld als musical. Het verhaal van Hugo de Groot wordt gebruikt om:

- Inzicht te krijgen in de relatie tussen geschiedenis en kunst
- Het thema vrijheid te verdiepen
- Leerlingen te laten reflecteren op hun eigen positie in maatschappelijke discussies

De focus ligt niet alleen op wat er gebeurde, maar op wat het betekent.

Leerdoelen

Na de les kunnen leerlingen:

- Uitleggen hoe een musical geschiedenis verbeeldt
- Benoemen welke rol 'vorm' speelt in betekenisgeving
- Het thema vrijheid analyseren in historische en actuele context
- Reflecteren op hun eigen rol in discussies en meningsvorming

Lesopbouw

Start — nadenken over vorm (±5 minuten)

Werkvorm: klassikaal gesprek

Leerlingen denken na over de vraag waarom je een historisch verhaal als musical zou vertellen.

Aanpak:

- Introduceer het idee: geschiedenis kan op verschillende manieren verteld worden
- Benoem met elkaar de verschillende kunstvormen hoe we naar het verleden kijken
- Noteer kernwoorden op het bord
- Laat leerlingen benoemen wat een musical toevoegt (muziek, emotie, beleving)

Doel van dit onderdeel:

- Leerlingen bewust maken van vormkeuzes
- Eerste koppeling leggen tussen kunst en betekenis

Waar stuur je op:

- Musical maakt gevoelens zichtbaar
- Publiek leeft mee met personages
- Verhaal wordt persoonlijker

Hugo de Groot — van feit naar verhaal (±10 minuten)

Werkvorm: klassikale uitleg + korte interactie

Lees in drietallen de scène *Mare Liberum*. (zie bijlage onderaan dit document)

Bespreek eerst kort wat er gebeurt in de scène en wie de belangrijkste personages zijn.

Zoek daarna in de tekst:

- Minimaal drie elementen die gebaseerd zijn op historische feiten
- Minimaal drie elementen die duidelijk zijn vormgegeven voor toneel of musical

Gebruik daarbij de volgende denkrichting:

Feiten: ideeën van Hugo, historische personen, politieke of economische context

Verhaal: dialogen, emoties, verhoudingen tussen personages, het lied en de tijdsprongen

Beantwoord vervolgens samen:

- Wat voegt deze scène toe aan je begrip van het verhaal dat je niet uit een geschiedenisboek zou halen?
- Wat voel je of begrijp je beter door deze vorm?

Sluit af door een keuze te maken:

Met welk personage heb jij in deze scène het meeste begrip? (Hugo, Johan of Maurits)

Licht je keuze kort toe.

Thematische verdieping — vrijheid (±10 minuten)

Werkvorm: stellingenspel + klassikaal gesprek

Leerlingen onderzoeken vrijheid als thema.

Aanpak:

- Laat leerlingen reageren op stellingen
- Laat ze positie kiezen en onderbouwen

Stellingen:

- Je moet altijd kunnen zeggen wat je denkt
- Vrijheid heeft grenzen
- Sommige meningen zijn gevaarlijk
- Vrijheid is vanzelfsprekend in Nederland

Verdiepende vragen:

- Wanneer wordt vrijheid lastig?
- Wat gebeurt er als mensen niet meer luisteren?
- Wat gebeurt er als mensen niet meer durven spreken?

Vormopdracht — dialoog over vrijheid (±25 minuten)

Werkvorm: groepsopdracht (CKV)

Leerlingen schrijven zelf een dialoog over een actueel onderwerp.

Opdracht:

Jullie hebben zojuist een scène gelezen waarin Hugo en Johan tegenover elkaar staan in een conflict over vrijheid, macht en vertrouwen. In deze opdracht onderzoeken jullie hoe zo'n conflict er vandaag uit kan zien en hoe je dat kunt vertalen naar een scène in een musical. Denk bijvoorbeeld aan twee mensen die het oneens zijn over wat wel en niet mag: twee wereldleiders met andere ideeën, een jury en kandidaat bij een talentenshow, of mensen online die elkaar tegenspreken.

Werk in groepjes van 2–3 en kies samen een actueel maatschappelijk onderwerp waarin vrijheid een rol speelt. Denk aan discussies over wat je wel of niet kunt zeggen, regels en grenzen, meningen die botsen of situaties waarin iemand zich wel of juist niet uitspreekt.

Bedenk vervolgens een situatie waarin twee personages tegenover elkaar staan. Zorg dat beide personages iets anders willen of geloven en dat er echt iets op het spel staat. Beschrijf dit conflict kort voor jezelf, zodat duidelijk is waar de spanning zit.

Schrijf daarna een dialoog van ongeveer 10–15 regels tussen deze twee personages. Laat in de tekst duidelijk naar voren komen wat ieder personage wil en waarom. Probeer beide kanten serieus te nemen, zonder dat één van de twee automatisch gelijk krijgt. Het doel is niet om een winnaar aan te wijzen, maar om het conflict zichtbaar en voelbaar te maken.

Dialoog lezen

Lees jullie dialoog voor aan de klas. Bespreek de scene en hoe de thematiek in de dialoog naar voren komt. Van feit naar verhaal.

5. Afsluiting — betekenis en reflectie (±5 minuten)

Werkvorm: klassikaal afronden

Centrale vraag: Wat kan een musical vertellen over vrijheid wat een geschiedenisboek niet kan?

Afronding:

- Benadruk verschil tussen weten en ervaren
- Leg verbinding tussen vorm en betekenis

Kijkvragen voor leerlingen tijdens voorstelling:

- Wanneer staat vrijheid onder druk?
- Hoe laat de muziek dat zien?
- Wanneer maakt een personage een keuze die iets kost?

Verdiepingsopties voor vakdocenten die zelf een stap verder willen:

Deze les kan worden uitgebreid met:

- Analyse van een liedtekst uit de voorstelling
- Vergelijking met andere historische musicals
- Debat over vrijheid en verantwoordelijkheid
- Uitwerking van de scène-opdracht tot volledige presentatie

VO Bovenbouw — Bijlage

Bron: Scène 3 — Mare Liberum

BRON: SCENE 3: MARE LIBERUM

1630 — *PARIJS*

Hugo staat naast zijn bureau en leest voor. Elsje luistert.

HUGO: 'De zee en de lucht kunnen geen bezit zijn van een land omdat deze niet bezet kunnen worden.'

ELSJE: Er is dus niets vrijer dan de zee?

HUGO: Dat zou je kunnen zeggen.

ELSJE: En daar heeft u maanden aan geschreven?

Hugo kijkt met afkeurende blik.

ELSJE: Ik bedoel, dat is heel knap. Maar als er niets vrijer is dan de zee, waarom moest u het dan nog opschrijven?

HUGO: Omdat ik geloof dat mensen, als ze de kans krijgen, zelfs de zee hun eigendom noemen... tenzij iemand hen eraan herinnert dat vrijheid niet te bezitten is.

1609 — *DELFT*

Johan loopt op en pakt het stuk papier.

JOHAN: 'Eigendomsrecht over lucht en zee is dus niet mogelijk.' Maar dan is dat toch het argument. De zee is van niemand. Dus Spanje en Portugal kunnen niet beweren dat wij er niet mogen varen! De VOC zal je eeuwig dankbaar zijn. De Republiek zal je eeuwig dankbaar zijn. Er is niemand die hier tegenin kan gaan. Je hebt het zo dichtgetimmerd. We kunnen handel blijven drijven met Oost-Indië. Briljant Grotius, briljant.

HUGO: Mare Liberum, de vrije zee.

JOHAN: Ik moet naar de onderhandeltafel met die Spanjaarden. Er moet vrede komen, desnoods een wapenstilstand.

HUGO: Volgens Maurits niet.

JOHAN: Maurits wil niet luisteren.

HUGO: Naar jou zeker niet.

JOHAN: Dus het is jou ook opgevallen?

HUGO: Jullie zijn weleens beter met elkaar geweest.

JOHAN: Hij is een soldaat

HUGO: Generaal.

JOHAN: ...die denkt dat hij de baas is van het godganse land.

HUGO: Ik begrijp wel dat als je de zoon van Willem van Oranje bent dat je dan iets te bewijzen hebt.

JOHAN: Prima, maar ik dacht ook dat we vrienden waren. Dat we samen dit land...

HUGO: Het is toch niet zo raar dat hij boos is om Nieuwpoort.

JOHAN: Dat is negen jaar geleden.

Het licht verandert. We zijn 9 jaar terug in de tijd.

1600 — *DEN HAAG*

MAURITS: Het is geen goed plan. We moeten te ver naar het zuiden.

JOHAN: Het Spaanse legertje wat daar nog over is, dat is moe. Ze beginnen te muiten. Hun eigen soldaten keren zich tegen hen. We moeten toeslaan.

MAURITS: We moeten wachten. Jij ziet het risico niet. We kunnen overal de pas worden afgesneden tijdens de reis, overal kunnen we in een hinderlaag lopen. Laat mij mijn werk doen. Dan doe jij het jouwe.

JOHAN: Dat doe ik.

MAURITS: Door mij te zeggen wat ik moet doen?

JOHAN: Als het moet.

MAURITS: Als dit fout gaat, dan vergeef ik je dat nooit.

Licht verandert weer terug.

HUGO: Daar heeft hij zich in ieder geval wel aan gehouden.

JOHAN: Maurits won.

HUGO: Op het nippertje. Je hebt het voortbestaan van het land in gevaar gebracht.

JOHAN: Ik had alle Staten achter mij.

HUGO: Jullie luisteren niet naar elkaar.

JOHAN: Hij zit mee te praten over onderhandelingen waar hij niets van begrijpt.

HUGO: Hij is niet dom. Hij is geduldig, analytisch, neemt weinig risico. En dat weet jij ook.

JOHAN: Ik weet niet of ik hem nog vertrouw.

HUGO: Jij vertrouwt niemand.

JOHAN: Is dit genoeg denk je? (Zwaait met Mare Liberum)

HUGO: Jij bent de landsadvocaat...

JOHAN: Jij bent een snotaap!

HUGO: En jij begint een oude bok te worden.

JOHAN: Ik had je vader kunnen zijn.

HUGO: Nou, soms gedraag je je ook zo. Johan, jij kunt die Spanjaarden overtuigen. Je bent de beste advocaat die ik ken. Jij bent degene die ons land leidt, dat weet iedereen. En eerlijk gezegd... je hebt geen keus. Het kost de Republiek anders te veel geld.

JOHAN: Dit kleine meesterwerk gaat ons daar zeker bij helpen. Als jij zo blijft schrijven, dan gaan we nog een hoop plezier aan jou beleven, wij gaan dit land groots maken, Grotius.

Johan loopt weg, komt Elsje tegen. Er is vriendelijk contact.

LIED: MIJN WOORDEN ALS DE ZEE

Hugo werkt en Elsje legt wat papieren op zijn bureau en loopt weer weg.

HUGO:

ALS KIND HOORDE IK VERHALEN
VERHALEN VAN DE ZEE
OVER MANNEN DIE GAAN VAREN
EN DAN VRIJ ZIJN, ZO CLICHÉ
HET WATER HEEFT MIJ NOOIT
ZO GETROKKEN IN DIE ZIN
OMDAT SCHEPEN MIJ NIET BRENGEN
NAAR WAT IK 'T LIEFST BEMIN
MIJN WOORDEN ALS DE ZEE
ZO VRIJ ZIJN ALS DE ZEE

Maria komt binnen en kust haar man gedag. Ze gaat duidelijk ergens heen.

WANT WAAR IK IN KAN VERDRINKEN
ZIJN BOEKEN EEUWENOUDE
WAARIN PRACHTIG STAAT BESCHREVEN
HOE DE WERELD IS OPGEBOUWD
EN DE ZEE DIE ZAL ALTIJD ZIJN
MAAR IK GA HIER OOIIT VANDAAN
IEDER WOORD, ELKE ZIN MOET TELLEN
WIL IK ZIN VOOR MIJN BESTAAN
MIJN WOORDEN ALS DE ZEE
DIE WILDE, VRIJE ZEE

Elsje komt binnen. Hugo geeft haar enkele papieren.

LAAT MIJN WOORDEN ALS DE GOLVEN
STEEDS VERDER HIER VANDAAN
LAAT ZE MET HET WATER DRIJVEN
VOOR DE EEUWIGHEID BESTAAN
ELKE ZEE WAS OOIET EEN DRUPPEL
HET GROOTS WORDT KLEIN GESTART
DIT IS SLECHTS HET BEGIN
VAN MIJN WOORDEN EN MIJN HART

Johan is binnengelopen. Hij slaat Hugo op de schouders en met papieren tegen de borst. Hij is duidelijk trots.

EEUWENLANG ZAL MEN MIJ LEZEN
MIJN IDEE ALOM GEPREZEN
ONOMKEERBAAR ALS DE GROOTSTE OCEAAN
VAN HET ZUIDEN TOT HET NOORDEN
HOORT IEDER VAN MIJN WOORDEN
AL MIJN BRIEVEN DIE DE WERELD OVER GAAN
WANT DAT LAAT IK NA

Alle personages zijn binnengewandeld. We zien iedereen tegelijk, maar allen op een andere tijd. Ze geven, pakken, lezen, of zijn in gesprek met Hugo tijdens het laatste refrein.

LAAT MIJN WOORDEN ALS DE GOLVEN
STEEDS VERDER HIER VANDAAN
LAAT ZE MET HET WATER DRIJVEN
VOOR DE EEUWIGHEID BESTAAN
ELKE ZEE WAS OOIET EEN DRUPPEL
HET GROOTS WORDT KLEIN GESTART
DIT IS SLECHTS HET BEGIN
VAN MIJN WOORDEN EN MIJN HART

Kijk voor onze aanvullende educatiemogelijkheden op www.hugodegrootdemusical.nl/educatie